

הרצאה בכנס האגודה הישראלית לגרונטולוגיה 2003

הפעלה באמצעות גינון כאמצעי לשיפור איכות חיים בקשישים במרכז גריאטרי

מ. יצחקי, ע. סטולרו, א. בן עקיבא מליניאק*, ד. גרפינקל**

מחלקת ריפוי בעיסוק ותעסוקה ומחלקת אבחון ושיקום
המרכז הגריאטרי המשולב ע"ש שהם, פרדס חנה ואשל***

מטרת העבודה : גינון טיפולי הוא תחום המשתמש בצמחים ובפעילויות הקשורות לגינון ככלי לשיפור המצב הגופני והנפשי בדרך לשיקום והחלמה או שימור של אנשים עם מגוון בעיות ותחלואים . המטפל בגינון משתמש בידע מתחום הגינון ומתאימו לצרכים הסגוליים של כל מטופל כאשר המטרות לרוב מגוונות וכוללות גירוי אינטלקטואלי, גירוי תחושת, שיפור הכושר הגופני והמצב הנפשי, העשרה תרבותית וחברתית. ניתן להשתמש בטכניקות של גינון טיפולי בכל קבוצות הגיל ובמגוון של מצבי חולי ומוגבלויות גופניות, נפשיות וקוגניטיביות. במיזם זה שילבנו הפעלה באמצעות גינון כחלק מתכנית הפעילות הקבועה של קשישים במחלקות השונות של המרכז הגריאטרי המשולב ע"ש שהם, במטרה לשפר איכות חייהם ע"י העשרת פעילותם הגופנית, החברתית, התעסוקתית והיצירתית. מטרה נוספת ומשלימה הייתה שיפור המראה החיצוני סביב המחלקות השונות במרכז. הכשרת מדריכות תעסוקה ומרפאות בעיסוק תכנית הפעלת זקנים באמצעות גינון וחומרים מן הצומח וחוזק הקשר ושיתוף הפעולה בין צוותי המחלקות השונות.

שיטות : בתחילת שנת 2001 הוחל בבדיקת המצב הקיים במחלקות השונות מבחינת תשתית, תושבים ומשאבים כאשר לקראת סוף שנה זו בוצעו מ פגשי רתימה תחילה לצוות ריפוי בעיסוק ותעסוקה ובהמשך לכלל עובדי המרכז. בתמיכת אשל נפתח במרכז שהם קורס הדרכה להפעלת קשישים באמצעות צמחים. בקורס השתתפו 27 מדריכות תעסוקה ומרפאות בעיסוק מתוך המרכז והוא נמשך כחמישה חודשים (סך הכל 78 שעות לימוד). תוכן לבנות תשתית בעשר מחלקות אך הוחלט להתרכז בשלב ראשון בשש מחלקות (שתיים סיעודיות, שתיים תשושים ושתיים תשושי נפש). מנובמבר 2001 עד מרס 2002 בוצעו ישיבות עם אחראיות מחלקה, ישיבות צוות ומפגשי חשיפה לתושבים/חולים. במקביל הושלמו בנית התשתיות, רכישת הציוד הבסיסי כמו כלי עבו דה, אדמה, צמחים וזרעים והוכן "תיק גינון" לכל מחלקה הכולל מידע כללי וטכני לגבי טיפול בגינון, פרוטוקול ישיבות ומפגשים, תוכנית העבודה, דפי מידע ותיעוד פעילות הגינון בכתב ובתמונות. תיעוד מדויק בוצע באמצעות מצלמה דיגיטלית ווידאו.

תוצאות : מספר הקשישים במחלקות שנבחרו למיזם נע בין 28 ל- 36 מאושפזים למחלקה והיה ניסיון לרתום את כולם לנושא. בסופו של דבר השתתפו במיזם הגינון הטיפולי : במחלקות הסיעודיות ממוצע של 12 קשישים למחלקה (כ- 40% מהמאושפזים) מתוכם שבעה חולים למחלקה באופן פעיל וחמישה באופן פסיבי (כלומר, נוכחים בהפעלה וחשופים לחוויות החושיות ללא פעילות גינון אקטיבית). במחלקות תשושי הנפש השתתפו בממוצע 17 חולים למחלקה (10 באופן פעיל ושבעה פסיבי סה"כ - 58% מהמאושפזים) ומבין התושבים התשושים השתתפו בממוצע 16 חולים למחלקה (13 באופן פעיל ושלושה באופן פסיבי, סה"כ 55%). כמגמה, קשישים שהשתתפו במיזם ההפעלה באמצעות גינון היו מעורבים גם בפעילויות תעסוקה אחרות יחסית לקשישים שלא השתלבו במיזם. בתשושים אפילו נוצרה תופעה של קשישים הממשיכים בפעילות הפעלה בגינון כעבודה עצמאית יום יומית ביוזמתם מעבר לשעות הת עסוקה. בנוסף, 60% מהתשושים שהשתתפו במיזם עסקו לא רק בפעילות גינונית אלא גם בפעילות יצירתית או מגוונת יותר (לדוגמה, ייבוש פרחים לתמונות, MOBILES, סידורי פרחים, משחקים הקשורים בפרחים). לעומתם, במחלקות הסיעודיות ובתשושי הנפש רוב הפעילות הייתה גינונית ורק מיעו (10 - 35 אחוז) יצירתית. למרות שלא בוצעו מבחני דיכאון או שביעות רצון, כמעט כל הקשישים שהשתתפו במיזם הביעו סיפוק רב מהפעלתם בגינון ורובם ביקש להמשיך בפעילות זו גם בעתיד. מבחינה סביבתית (כפי שיוזגם בתמונות הצבעוניות שיוצגו), חלק מהשטחים סביב המחלקות שהיו ע קרים ושוממים הפכו לגן פורח מרהיב בשלל צבעי הצמחים והפרחים שטופחו ע"י הקשישים למרבה גאוותם. העלות הממוצעת למחלקה להפעלת המיזם הייתה 6400 ₪ למחלקה סיעודית, 8700 ₪ בתשושים ו- 9500 ₪ במחלקת תשושי נפש.

מסקנות : הפעלה באמצעות גינון אכן מהווה כלי עזר תעסוקתי יעיל לשיפור איכות חייהם של קשישים עם מגוון תחלואים ומוגבלויות. ניתן לבצע פעילות זו גם בעלות סבירה ולהגיע לשימור תפקוד, שיפור מצב הרוח ויצירת סביבה יפה ומהנה.

כרגע מתבצע במרכז שהם תהליך המשך בכוונה להטמיע את ההפעלה באמצעות גינון במחלקות נוספות.